

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

3/2020

ročník/volume 30

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 8

Typ článku/Type of article: informácia/information

Strany/Pages: 94 – 97

Dátum vydania/Publication date: 15. júl 2020/July 15, 2020

Informácia/Information

ŠTÁTNA ŠTATISTIKA V OBDOBÍ PANDÉMIE COVID-19

STATE STATISTICS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Epidémia COVID-19 bezprecedentným spôsobom zasiahla celú spoločnosť a významne ovplyvnila prácu Štatistického úradu SR (ďalej len „ŠÚ SR“) s dosahom na štatistickú produkciu. Zdravie a bezpečnosť zamestnancov a ich rodín sa stali prioritou. Rovnako dôležité bolo zohľadnenie zdravotného rizika a administratívnej záťaže spravodajských jednotiek.

Na druhej strane požiadavka na zabezpečenie údajov a informácií na posúdenie ekonomických a sociálnych dôsledkov krízy postavila štatistické úrady pred nové výzvy, pričom bolo potrebné zabezpečiť aj štandardnú štatistickú produkciu.

Na ilustráciu ekonomického a sociálneho dopadu krízy COVID-19 na Slovensku a v Európe z pohľadu dimenzií kvality štatistických výstupov prioritu dostala včasnosť, spoľahlivosť a komplexnosť na úkor presnosti. V praxi to znamená publikovanie predbežných štatistických výstupov, čo si vyžiada ich následnú revíziu.

Na novovzniknutú situáciu okamžite reagoval aj ŠÚ SR. Predseda ŠÚ SR zriadil svojím príkazom komisiu na riešenie otázok pri výkone štátnej štatistiky v súvislosti s mimoriadnou situáciou vyhlásenou uznesením vlády Slovenskej republiky.

Na základe jej rozhodnutia prijal ŠÚ SR viaceré opatrenia:

- niektoré zisťovania vyžadujúce osobné návštevy boli pozastavené,
- pri ďalších zisťovaniach bolo osobné opytovanie nahradené telefonickým,
- niektoré zisťovania, pri ktorých je to možné, majú odsunuté termíny zberu údajov na letné, resp. jesenné mesiace a pri niektorých sa zvažuje posun zberu na koniec roka,
- pri zisťovaní spotrebiteľských cien boli prijaté opatrenia na zabezpečenie náhradných foriem získania údajov (z internetu, webscrappingom, z transakčných údajov obchodných reťazcov a iných dostupných náhradných externých zdrojov).

ŠÚ SR pokračuje v príprave Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021). Vzhľadom na to, že zber údajov o domoch a bytoch realizovaný obcami sa začal v júni 2020, ŠÚ SR zohľadnil mimoriadny stav dištančným vzdelávaním, kontaktom s obcami formou e-mailov a telefonátov, disemináciou informácií formou videokonferencií a inštruktážnych videí.

V troch prierezových štvrťročných zisťovaniach (zisťovania produkčných odvetví vo veľkých a malých podnikoch a zisťovanie o práci), ktoré sa dotýkajú najväčšieho počtu podnikov a organizácií (cca. 30 000 subjektov), ŠÚ SR upravil rozsah spravodajských povinností a obrátil sa na respondentov so žiadosťou o vyplnenie aspoň kľúčových ukazovateľov, ktoré predstavujú 23 % až 30 % z celkového počtu požadovaných premenných.

Všetky prijaté opatrenia mali dopad na prípadné zabezpečenie náhradných zdrojov údajov a na spôsob spracovania štatistických údajov, pričom bolo potrebné urýchlene implementovať nové metodické postupy a matematicko-štatistické metódy.

ŠÚ SR je v intenzívnej komunikácii a kontakte s Eurostatom pri analýze špecifik národnej situácie a určovaní a zabezpečovaní priorít štatistickej produkcie v rámci plnenia záväzkov Slovenskej republiky voči Európskej únii.

V oblasti legislatívy bol na rokovanie vlády Slovenskej republiky predložený a následne v Národnej rade SR schválený Zákon č. 107/2020 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 5. 5. 2020.

Naliehavosť prijatia novely zákona vyplynula z aktuálnej situácie z dôvodu šírenia ochorenia COVID-19 na území Slovenskej republiky, ktorá si vyžadovala dočasné opatrenia v oblasti štátnej štatistiky umožňujúce spravodajským jednotkám sústrediť sa na riešenie najväznejších dopadov pandémie na ich vlastnú činnosť. Cieľom novely zákona bola pomoc podnikateľom a ostatným spravodajským jednotkám spočívajúca v možnosti orgánov vykonávajúcich štátnu štatistiku vydávať opatrenia, ktoré v súčasnej vládou vyhlásenej mimoriadnej situácii a bezprostredne po nej modifikujú ich spravodajskú povinnosť.

Je však potrebné upozorniť, že dôležitosť plnenia spravodajskej povinnosti sa vyhlásením výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie nezmenšuje, pretože získané štatistické údaje sú podkladom na analýzu sociálno-ekonomického vývoja spoločnosti a pre svoju objektívnu výpovednú hodnotu umožňujú prijímať verejnosťou očakávané, adekvátne opatrenia v hospodárskej politike a iných verejných politikách. Uvedené znamená, že opatrenia orgánov vykonávajúcich časť štatistických zisťovaní, ktoré spadajú pod aktuálny Európsky štatistický program, musia byť v súlade s príslušnými právne záväznými aktami Európskej únie v oblasti európskej štatistiky.

Nad rámec programu štátnych štatistických zisťovaní ŠÚ SR vykonal 14. – 20. apríla 2020 prieskum zameraný na zmapovanie aktuálneho stavu podnikateľského prostredia po vyhlásení mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19. Cieľom tejto iniciatívy bolo prispieť k lepšej, objektívnej informovanosti vlády Slovenskej republiky a verejnosti o dopadoch, ktoré aktuálne ovplyvnili, resp. ovplyvnia vývoj slovenskej ekonomiky v najbližšej budúcnosti.

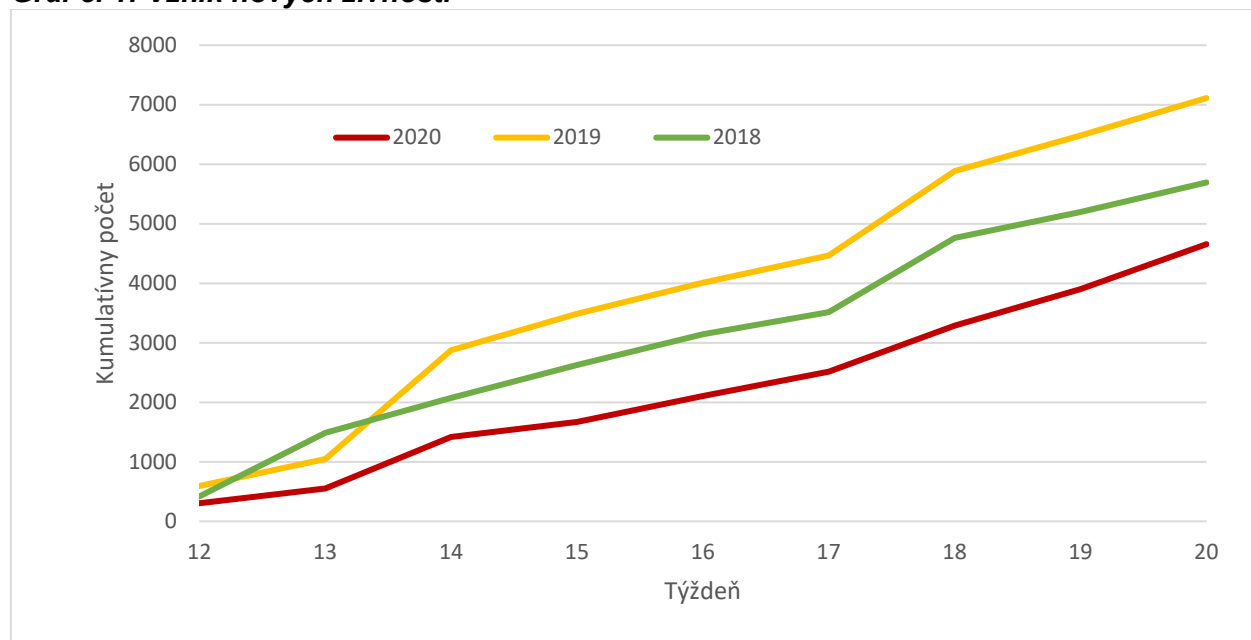
V rámci prieskumu, ktorý bol organizovaný na báze dobrovoľnosti, bolo oslovených spolu 1690 podnikateľských subjektov z odvetvia obchodu, priemyslu, stavebníctva a vybraných trhových služieb. Otázky položené v prieskume sa týkali vývoja tržieb od vyhlásenia mimoriadnej situácie a predpokladaného vývoja v oblasti zamestnanosti a tiež budúcich zámerov podnikateľských subjektov v oblasti vlastnej podnikateľskej činnosti. Napriek pretrvávajúcej zložitej situácii, ŠÚ SR zaznamenal odpovede od 434 respondentov.

V oblasti tržieb najhoršia situácia bola zistená v odvetví obchodu, kde najviac podnikov deklarovalo pokles tržieb o viac ako 50 % v kategórii s počtom zamestnancov 20 – 249. Z hľadiska vývoja zamestnanosti podľa odvetví a počtu zamestnancov podnikateľské subjekty zo všetkých odvetví zhodne deklarovali pokles zamestnanosti do 25 % v kategórii 20 až 249 zamestnancov. O dočasnej zmene zamerania podnikateľskej činnosti uvažovalo len 3,9 % odpovedajúcich subjektov, hlavne podniky v odvetví obchodu (6,5 %). Najviac podnikov (57 %) uvažovalo o skrátanom režime v odvetví priemyslu, naopak, najmenej (28,8 %) v stavebníctve. Pomerne vysoké percento (až 38,2 %) podnikov neuvažovalo o skrátanom režime vo svojom podniku. Najväčší záujem o „Kurzarbeit“ deklarovali subjekty v odvetví priemyslu (42,4 %). Z celkového počtu odpovedajúcich subjektov 45,6 % ešte nevedelo, či ho využije.

Na základe údajov obsiahnutých v Registri právnických osôb, podnikateľov a orgánov verejnej moci (RPO) boli spracované informácie o vývoji oprávnení na podnikanie fyzických osôb so stavom k 15. 5. 2020. Na účely porovnania vývoja boli použité údaje za obdobie 1. január až 15. máj za roky 2018, 2019 a 2020 o všetkých fyzických osobách – podnikateľoch (SZČO).

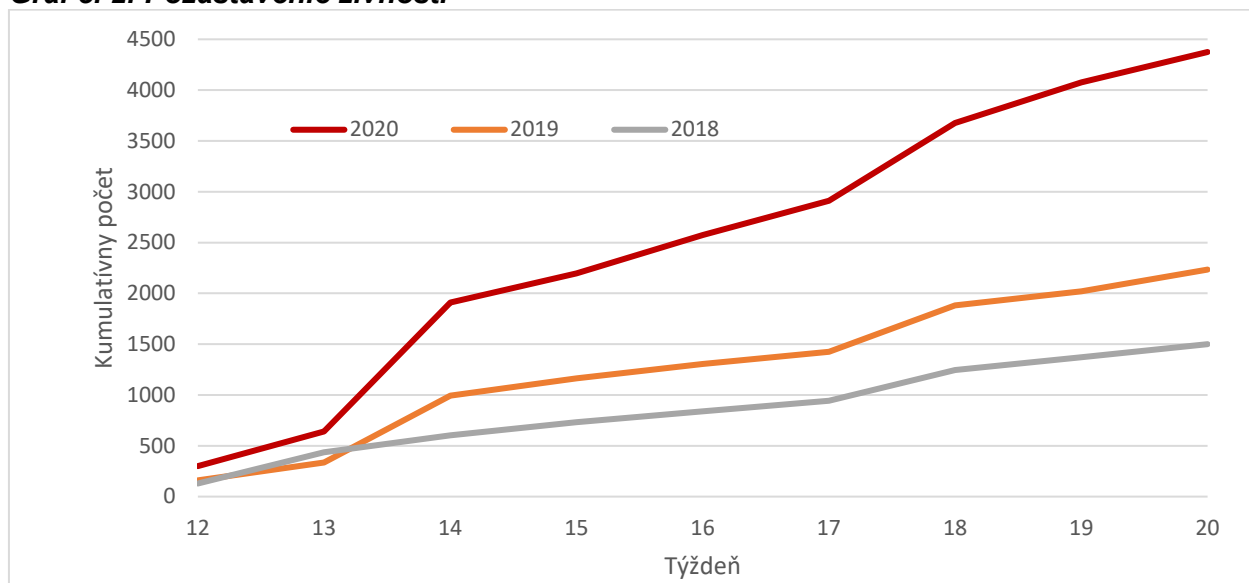
Informácie sa týkali životných situácií typu: vznik, pozastavenie a zánik oprávnenia na podnikanie. Bolo zistené, že vývoj uvedených životných situácií je silne ovplyvnený vývojom v živnostenskom registri, keďže živnostníci tvoria zo skupiny všetkých podnikateľov viac ako 90 %.

Graf č. 1: Vznik nových živností

Zdroj údajov: ŠÚ SR – RPO

Graf č. 2: Pozastavenie živností

Zdroj údajov: ŠÚ SR – RPO

Čo sa týka vývoja jednotlivých životných situácií, v období rokov 2018, 2019 a 2020 je zrejmy porovnateľný trend v prípade zániku živností. Výnimkou je vznik nových a pozastavenie existujúcich živností (graf č.1 a č. 2), čo ovplyvnilo aj vývoj oprávnení na podnikanie fyzických osôb – podnikateľov ako celku. Zmena oproti predchádzajúcim rokom bola zistená v 12. týždni 2020 (marec), odkedy sa tento vývoj v dôsledku vyhlásenia mimoriadnej situácie mení, najmä v prípade pozastavenia živností nadobudol výraznejší stúpajúci trend.

V súčasnej mimoriadnej situácii, ktorá má na viaceré špecifické oblasti podnikateľského prostredia stále nepredvídateľný dopad, existuje mnoho ďalších, dodnes nezodpovedaných otázok, ktoré má ŠÚ SR v zmysle svojich zákonných kompetencií oprávnenie zisťovať a verejnosť informovať o ich výsledkoch.

Kríza spôsobená pandemiou na jednej strane vyvolala obrovské množstvo problémov a prekážok pri plnení úloh štátnej štatistiky, ale na druhej strane urýchlila prijatie niektorých opatrení v oblasti metodológie, nových foriem práce a využívania externých zdrojov údajov.

ŠÚ SR bude i naďalej pokračovať vo svojom úsilí a inovatívnom prístupe k hľadaniu odpovedí na výzvy vyvolané krízou šírenia COVID-19.

Ing. Helena GLASER-OPITZOVÁ

Autorka je generálnou riaditeľkou sekcie všeobecnej metodiky a registrov Štatistického úradu SR.